

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

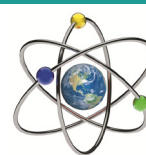
№10
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 612 sahifa,
3-oktyabr, 2025-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

The Use of Innovative Pedagogical Technologies in the Development of Critical Thinking	16
<i>Gulnar Atakhanova Orinbaevna</i>	
Current Aspects of Designing and Implementing Extracurricular Educational Activities at the Primary General Education Level.....	20
<i>Amankosova Dinara Gabitovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyachi shaxsiyati va kasbiy mahorati shakllanishining nazariy asoslari....	24
<i>Axmadaliyeva Moxlaroy To'xtapolatovna</i>	
Pedagogical Model and Stages of Teaching Subjects Through a Project-Based Approach	28
<i>Bannayev Qosimjon</i>	
Lotin tili va zamonaviy tibbiy terminologiya: tarixi, vazifasi va amaliy ahamiyati	31
<i>Eshmurodova Shirin Oybekovna</i>	
Motor alaliyaning nonutqiy simptomatikasi	34
<i>Isayeva Mushtariy Alisher qizi</i>	
Talabalar etnomadaniy kompetentligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik omillari	38
<i>Isomiddinov Asliddin Baxriddin o'g'li</i>	
Texnologiya darslarida o'quvchilarning texnik savodxonligini robototexnika elementlari asosida rivojlantirish.....	41
<i>Jabborova Umida</i>	
Fizika fanini mutaxassislik fanlari integratsiyasi asosida o'qitishda bo'lajak muhandislarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	45
<i>Xayrullayev Asliddin Isatullayevich</i>	
Talaba tomonidan mutaxassislik tilini o'zlashtirishda monologik nutqni o'rgatishning samarali usullari masalasi haqida.....	51
<i>Karimov N. M.</i>	
Zamonaviy pedagog kadrlar tayyorlashda kasbiy motiv va motivatsiyaning o'rni	54
<i>Melikova Einora Shuxratovna</i>	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlashda pragmatik kompetensiyaning roli.....	58
<i>Mustafayeva Nilufar Ulashovna</i>	
O'quvchilarda iqtisodiy tafakkurni rivojlantirishning pedagogik strategiyalari	62
<i>Nishonova Dilafuz</i>	
Computer-Based Formative Assessment: Advantages and Challenges in Teaching English to High School Students	66
<i>Obidjonova Shokhista Bakhtiyorovna</i>	
Metata'lim texnologiyalari asosida bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarini tayyorlash tizimini takomillashtirish.....	70
<i>O'rolboyeva Durdona Sayfiddin qizi</i>	
Sun'iy intellekt asosidagi darslarning an'anaviy darslarga nisbatan samaradorligini qiyosiy tahlil qilish.....	73
<i>Rasulev Bobirjan Atxamovich</i>	
Pedagogik faoliyatda pedagogning kasbiy taraqqiyoti motivatsiyasining psixologik xususiyatlari	78
<i>Rustamova Surayyo Shaxobiddinovna</i>	
Innovatsion kompetentlik tushunchasi va uning ilmiy-pedagogik asoslari.....	84
<i>Soliyev Eliyor Ravshan o'g'li</i>	
Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar eshituv idrokini o'yinlar yordamida rivojlantirishning samarali usullari	88
<i>Xalilova Shahnoza</i>	
Zamonaviy ta'limda kommunikativ kompetensiyaning o'rni va ahamiyati.....	92
<i>Yaqubova Nigoraxon Ibrohimjon qizi</i>	
Soliq yuki – mamlakat soliq soliq tizimining asosiy mezonidir	97
<i>Suyunov Otabek Shuxrat o'g'li</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish va takomillashtirish yo'llari	101
<i>Ibodova Sarvinoz Sayfilloyevna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida hospital pedagogika fanini o'qitishning dolzarb masalalari va uning uslubiy ta'minoti	106
<i>Inogamova Dilfuza Rahmatullaevna</i>	

Chizma geometriya va kompyuter grafikasi: an'anaviy fan va zamonaviy texnologiyaning uyg'unlashuvi .	111
Raximov A. M., Tairova N. S., Sabirova D. U., Xasanova S. T., Tashpulatov R. X.	
Геймификация в обучении английскому языку на начальном этапе обучения	114
Курбанова Назира Низомиддиновна	
Talabalarda tanqidiy va evristik fikrlashni shakllantirishda raqamli texnologiyalarning o'rni	117
Adjiev Nayrullo Nazrulloevich	
Konstruktiv yondashuv asosida tabiiy fanlar (science)ni o'qitish metodikasi.....	122
Amirullayeva Barno Abdulhaqovna	
Kimyo o'qitishda o'quvchilarning ijodiy faoliyatini shakllantirishning tajriba-sinov natijalari.....	126
Artiqov Maqsud Bahodirovich, Babanazarova Ayzada Omirbaevna	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarni bilingvist sifatida shakllantirishda til o'rganish ko'nikmalari va kompetentsiyalarining rivojlanishi	131
Axmadjonova Gulira'no Muxtorjon qizi	
Talabalarining ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirishda kooperativ ta'limning metodik yondashuvlari.....	135
Botiraliyeva Gulobar Mahamadismoil qizi	
Talabalarni intellektual faoliyatga tayyorlashda ijtimoiy sherikchilikning pedagogik va metodik asoslari	139
Dilbarjonov Avazbek Ravshanbek o'g'li	
Teacher-Centered and Child-Centered Methods in Early Childhood Education: Insights From Finland and Uzbekistan	143
Djaparova Gulnoza	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Metodik mahorat kuni" va "Metodik mahorat soati"ni tashkil etish	150
Do'stov Davron Zulhaydarovich	
Theoretical, Methodological, and Practical Factors of Differentiated Education	155
Ergash Shonazarovich Khasanov	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual qobiliyatini rivojlantirishda kognitiv yondoshuv	160
Gulbahor Xamidova	
Mustaqil ta'lim – mustahkam bilim.....	164
Halima Shukurova Sunatullayevna	
Integrating Google Classroom and Project-Based Learning for Enhanced Synchronous and Asynchronous Education.....	168
Inomkhojaeva Shodiyakhon Abdukodirkhoja qizi	
O'quvchilarning innovatsion fikrlash ko'nikmalarini takomillashtirishning nazariy asoslari.....	174
Mamadaliyev Axadjon G'aniboyevich	
Hududiy rivojlanishda innovatsion yondashuvlarni strategik boshqaruvga integratsiya qilish yo'llari.....	177
Mo'minov Fazliddin Xusniddin o'g'li	
O'rta yoshdagi ayollarda harakat faoliyatini rivojlantirishda milliy o'yinlarning pedagogik ahamiyati	184
Mustafoev Sherali	
Pedagogical and Psychological Foundations of Developing Higher-Order Thinking Skills in Students.....	188
Nasimova Zarina Isomiddin kizi	
Pedagogik ijodkorlikning kasbiy professionallikda namoyon bo'lish xususiyatlari.....	193
Numonova Dildor Umurzoqovna	
Ko'zi oqiz boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetentsiyasini o'rganishning nazariy asoslari	196
Qarshiboyev Asliddin	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish masalalari.....	200
Qilichova Marxabo Xudayqulovna	
The Transformation of Existential Thought in British Literature: Iris Murdoch's Philosophical Humanism and the Reinterpretation of Freedom	204
Rahmonqulova Zarnigor Nasimjon qizi	
Sportchilarning elektron platformalardan foydalanishning metodik tahlili	209
Saydullayev Zafar Erkinovich	
Adabiy ta'limda estetik tarbiya	216
Sharipov Elmurod Sa'dulla o'g'li	
O'qituvchi-trenerning ko'p qirrali kasbiy-pedagogik funksiyalari	220
Sulaymonov Jaxongir Solijonovich	
Uzluksiz kasbiy rivojlanishda art-pedagogikaning o'qituvchilar hissiy farovonligiga ta'siri	223
Suvanova Kamola Raimqul qizi	

Raqamlashtirish muhitida umumta'lim maktablarida ta'lim sifatini oshirish	226
<i>Xamidova Komila Maxmudovna</i>	
Oliy ta'limda kvest texnologiyasi yordamida fizika fanining murakkab tushunchalarini o'zlashtirish samaradorligini oshirish metodikasi.....	231
<i>Yo'ichiyev Shaxriyor Xusanovich, O'rinboyeva Kumushoy Sultonbek qizi</i>	
Совершенствование профессиональных компетенций будущих инженеров на основе интегративного подхода	235
<i>Умарова Гулчехра Абитовна</i>	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning aqliy qobiliyatining psixologik xususiyatlari	238
<i>Alanazarova Sholpan Artikbaevna, Artiqbaeva Miyassar Jumanazarovna</i>	
Biologiya ta'limida innovatsion metodlarni joriy etishda ta'lim menejmentining roli	241
<i>Allayorova Maloxat Normaxmat qizi</i>	
Integrating Innovative Technologies for the Enhancement of Speech and Communication Skills Among Learners With Intellectual Disabilities in Uzbekistan: Pedagogical Approaches and Developmental Outcomes	244
<i>Donisheva Gulruy Akhrorkulovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilar o'qish savodxonligini rivojlantirishga metodik jihatdan tayyorlash	247
<i>Doniyarov Mavlonbek Arabovich</i>	
Kimyoviy birikmalarda bog'lar sonini hisoblashning yangi matematik usullari	252
<i>Ergashev Vahob Ergashevich</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	257
<i>G'aniyeva Maftuna Abduaziz qizi</i>	
Pedagogika oliy o'quv yurtlarida steam fanlarini raqamli texnologiyalar asosida o'qitishning metodik asoslari	261
<i>Jamolova Sitara Muzaffar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining matematik tafakkurini rivojlantirishda didaktik o'yinlar va interaktiv metodlardan foydalanish samaradorligi	264
<i>Mamadiyrov Jamol</i>	
Zamonaviy ta'lim jarayonida talabalar mustaqil faoliyatini rivojlantirishda pedagogik yondashuvlar	268
<i>Mamayusupova Nafisa Abdulatifovna</i>	
Para yengil atletikachilarda nayza uloqtirish texnikasini takomillashtirish uslubiyati	271
<i>Qiyomova Shohsanam Yarash qizi</i>	
Difficulties in Enhancing Communicativeness of Pre-Service English Teachers	275
<i>Kurbonova Maftuna Fakhriddinovna, Mirzayeva Gulshan Azamatovna</i>	
Principles of Teaching Basic Foreign Language Skills (EFL)	278
<i>Samandarova Gulsara Ismatilloevna</i>	
O'quvchilarning innovatsion ta'lim muhitida tayanch kompetensiyalarini shakllantirishning dolzarbligi	282
<i>Toshpulatova Farida Radjabovna</i>	
Корпоративная культура педагогов и внутренняя стабильность ДОО	286
<i>Буранова Шохноза Абдуразаковна</i>	
Развивать личностные качества учащихся на уроках географии	290
<i>Шадиева Нигора Шариповна</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida oliy ta'lim sifatini oshirishda innovatsion yondashuvlar	295
<i>Baytileuova Gulnaz Quralbay qizi</i>	
Yangi avlod pedagoglarini tayyorlash: kompetensiyalar va qadriyatlarining roli	298
<i>Ro'ziboyeva Ma'mura Abdunabiyevna</i>	
Astronomiya fanini o'qitishda integrativ yondashuvdan foydalanib o'qitishning ta'lim tizimidagi o'rni	301
<i>Barakayeva Sarvinoz To'liqunovna</i>	
Alohida e'tiborga muhtoj bolalar bilan ishlashda yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash	305
<i>Usmonov Salohiddin Dushan o'g'li, Namozova Sevinch Asqar qizi</i>	
Ma'naviy-axloqiy sifatlarni tarbiyalashda pedagogik qadriyatlarining ustuvorligi	310
<i>Jumayeva Gulnara Tursunpulatovna</i>	
Talabalarni maktabgacha ta'lim tashkilotlarini maqsadli boshqarishga tayyorlashning nazariy asoslari	314
<i>Mahmudova Zulfiya Xomitovna</i>	
Pedagogical Methodology Improve Students' Professional Mobility in Acquisition of Specialty	319
<i>Khidirova Muhabbat Murodillayevna</i>	

Boshlang'ich sinf ona tili darslarida pedagogik texnologiyalardan foydalanish	322
Ismoilova Surmaxon Amonovna, Yusupova Mohinur	
Qoraqalpoqlarning dehqonchilik marosimlari	326
Orinboyeva Go'zal Polatovna	
The Complexity of Training Teaching Staff for Work in Public Schools Organized in Medical Stations in Uzbekistan.....	330
Inogamova Dilfuza Rakhmatullaevna	
Boshlang'ich ta'lim texnologiya fanini o'qitishda STEM yondashuvi orqali o'quvchilarda mustaqil va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish.....	335
Jabbarova Zuhra Omondullayevna	
Eshitishda nuqsoni mavjud bolalarni nutqini shakllantirish metodikasi	338
Z. N. Mamarajabova	
5–7-sinf qizlarida raqamli texnologiyalar ta'sirida tarbiya jarayonining o'ziga xosliklari.....	341
Abdurazzoqova Marg'uba Muxammad qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda emotsional intellektni rivojlantirish diagnostikasi: metodlar va natijalar ..	345
Abduxamidova Dilorom Abdumuminovna	
PISA topshiriqlari asosida o'quvchilarda tadqiqotchilik ko'nikmalarini shakllantirish	349
Axunjanova Shirmonoy Isroiljonovna	
Bo'lajak surdotarjimonlar uchun faoliyat turlarini tanlashda ko'maklashish	354
Dehqanova Muborakxon G'iyosiddinovna	
Mustaqil ta'limni tashkillashtirishda tarjimadan foydalanish jarayonlari	357
Erkayev Elmirza Temirovich	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy faoliyat samaradorligini oshirishda kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarining o'rni.....	361
Jumayeva Muxlisa Shokir qizi	
Tasks, Exercises, and Activities in the English Classroom: Differences, Similarities, and Effective Use	366
Qodirov Olim Odilovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ kompetentlikni rivojlantirish masalalari	372
Safarova Mohichehra Xonzafarovna	
Malaka oshirish tizimida boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tabiiy-ilmiy savodxonligini rivojlantirish masalalari.....	376
Saidova Dilnoza Maripovna	
O'zbekiston va Yaponiya dzyudo trenerlarining mashg'ulot jarayonlarini qiyosiy tahlili.....	380
Sharipov Xabibullo Abduqahhorovich	
"Kompyuter lingvistikasi"ning rivojlanish tendensiyasi.....	386
Xusanboyeva Muxlisa Ikrojon qizi	
Педагогические технологии стратегического развития взаимного сотрудничества организаций дошкольного образования и родителей.....	392
Тухлиев Муслимбек Шерзод угли	
Oliy ta'limda inklyuziv ta'lim tizimini joriy etish muammolari	397
Dilbar Nurkeldiyeva	
Ixtisoslashtirilgan ta'lim muasasalarida tarbiyaning o'rni.....	401
Laylo Sharopovna Nurmuxamedova	
Intellektida kamchiligi bo'lgan bolalarning ijtimoiylashuvida muloqotning shakllanish xususiyatlari	405
Shahnoza Amirsaidova	
Aqli zaif bolalarga ta'lim jarayonida o'yin faoliyatini shakllantirishning ahamiyati.....	409
Ziyodullayeva E'zoza Ne'matjonovna	
Pedagogik texnologiyalar metodlarini tanlash va qo'llashning umumiy mezonlari	412
Abdullayeva Komila Tursunovna	
Didaktik o'yinlar vositasida 2-sinf o'quvchilarida bog'lanishli nutq ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari	416
Askarova Gulayim Arislan qizi	
Yugurib kelib uzunlikka sakrovchilarda tezkorlikni samarali va jadal rivojlantirishni ilmiy asoslash.....	420
Avazov Shukrullo Ibatovich, Nuraliyeva O'g'iloy Shomurotovna, Mustafayev Ismoil Nuralio'g'li	
Boshlang'ich sinflarda kreativ ta'limning o'ziga xos xususiyatlari va zaruriyati.....	425
Axmedova Mastura Jamoliddinovna	
Imkoniyati cheklangan o'quvchilarda tabiatshunoslik kompetensiyasini shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	430
Azizova Dilnora	

Bo'lajak shifokorlarda tibbiy – deontologik kompetensiyalarni shakllanishida tibbiy amaliyotning ahamiyati.....	435
Babadjanova Gulchexra Baxtiyarovna	
Bolaning aqliy rivojlanishini yoritadigan ko'rsatkichlar	440
Bozorboyev Javlon Davlatali o'g'li	
Bo'lajak oligofrenopedagoglarning kasbiy-metodik kompetensiyalarini rivojlantirish xususiyatlari.....	445
Daminova Maftuna Asqarali qizi	
Kreativ pedagogika fani va mantiqiy fikrlash kompetentligi orasidagi bog'liqlik.....	449
Diyora Egamberdiyeva	
Oilani mustahkamlovchi va ajralishiga olib keluvchi omillar	454
Haqberdiyev Jamoliddin Abdug'affor o'g'li	
Quality Management as a Functional and Attributive Characteristic of Modern Management.....	458
Jabbarbergenova Bibimaryam Amangeldievna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy faoliyatini rivojlantirishda pedagogik va psixologik jarayonlar	464
Mamedova Maxfuza Erkinovna	
Huquqiy ong va madaniyatni shakllantirishda yuridik ta'limning roli: tahlil va takliflar	470
Mansurova Zilola Akromxonovna	
Pedagogik ta'limda klaster yondashuvi: O'zbekiston va jahon tajribasi	474
Nafisa Tokhirova Dilshod qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishning nazariy-pedagogik asoslari: zamonaviy yondashuvlar va innovatsion imkoniyatlarning integratsiyasi asosida shakllanish jarayoni.....	478
Norqulov Lutfullo Mamarajabovich	
Montessori metodikasi va undagi bolalar sensomotorikasini rivojlantirishga doir tajribalar tahlili	484
Parmonova Laylo Iloxomovna	
Molekulyar fizikani modellashtirish orqali o'qitish metodikasini takomillashtirish.....	488
Q. U. Tog'ayeva	
Milliy tarbiyada raqamli vositalardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	493
Qo'shnazarova Nozima Maxmutjon qizi	
Learning Intercultural Communication Through Social Media: the Approach of Modern Students	498
Raxmonqulova Feruza Akmal qizi	
Aqliy rivojlanishda muammolari bor maktab o'quvchilarida geometrik tushunchalarni shakllantirishning nazariy asoslar.....	502
Shodiyeva Navbaxor Xabibulla qizi	
Logopedning kasbiy faoliyatida deontologiya va kompetentlikning roli va ahamiyati	506
Temurova Gulchexra Xudoyqulovna, Isomitdinova Shaxinabonu Zavqiddin qizi	
STEAM ta'limida lego konstruktlorlarining o'rni va ahamiyati.....	511
Toshpulatova Farida Radjabovna	
Diagnostikasi va reabilitatsiya qilishda eshitishda nuqsoni bo'lgan bola va ularning ota-onalari bilan bog'liq muammolar.....	514
Toshpulova Nodira Sultonmurod qizi	
Talabalarni maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalar hamkorligi o'rtasidagi o'zaro munosabat shakllari.....	518
Turdiqulova Luiza Zayniddinovna	
O'zbekistonda ESG tamoyillarining ta'limga integratsiyasi: yutuqlar, muammolar va istiqbollari	522
Tursunova Shahzoda Baxromovna	
Maktabgacha yoshdagi aqli zaif bolalarning fazoviy tasavvurlarini shakllantirish	526
Xamidova Muyassar Polsaidovna	
Mustaqil ta'limni tashkil etishning asosiy didaktik prinsiplari.....	530
Yuldashev Shukrullo	
Комплексная методика развития и обучения юных футболистов	536
Ортиков Умиджон Худойбердиевич	
Особенности деятельности детей с нарушением зрения	544
Юсупова Назира	
Integration of Music and Language: Creative Approaches to Teaching English to Music Students	548
Akbarova Moxichexra	

Ingliz tilida yozuv malakalarini takomillashtirishda baholash metodikasi.....	553
<i>Alimardonova Malika Botir qizi</i>	
Yosh kurashchilarni jismoniy va aqliy rivojlantirishda basketbol o'yinining ahamiyati	560
<i>Haqnazarov Qurbon Qo'shayevich</i>	
Voleybol murabbiylarining innovatsion fikrlash qobiliyatini shakllantirish usullari	566
<i>Haqqulov Akbar Abdiraupovich</i>	
Sociolinguistic Competence and Intercultural Communicative Competence: Intertwining Concepts and Practical Implications	571
<i>Kuchmurodova Gulnora Khatamovna</i>	
Ilk qadam davlat dasturida steam ta'lim elementlaridan foydalanish imkoniyati	575
<i>Nazarova Aziza Sohib qizi</i>	
Kasbiy rivojlanish jarayonida rahbar shaxsiy sifatlarini rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	579
<i>Roziqova Nazokat Alisher qizi</i>	
Deontologik yondashuvning nazariy-pedagogik asoslari va uning ta'lim tizimidagi ahamiyati	583
<i>Tashpulatova Nodira Olimjon qizi</i>	
Kasbiy-pedagogik tayyorgarlikda fanlararo integratsiya asosida boshlang'ich ta'lim yo'nalishi o'qituvchilarining metodik salohiyatini oshirish yo'llari.....	586
<i>Xashimova Aziza Alisherovna</i>	
Природа и механизм действия биологических иммуностимуляторов на организм животных	590
<i>Койилова Мехринисо Джураевна</i>	
Badiiy asarlar ustida ishlash jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchilarining emotsional intellektini shakllantirish mezonlari	594
<i>Jamalova Kamola Shahobiddinovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirish asosida fizika o'qitish metodikasini takomillashtirish	600
<i>Musurmonova Shaxnoza Dilshod qizi</i>	
Futbolchilarda texnik tayyorgarlikni takomillashtirishning ilmiy-metodik asoslari.....	606
<i>Babayev Anvarjon Axmedovich</i>	

IXTISOSLASHTIRILGAN TA'LIM MUASASALARIDA TARBIYANING O'RNI

Laylo Sharopovna Nurmuxamedova

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti
Oligofrenopedagogika kafedrasida dotsenti

Annotatsiya: Mazkur maqolada ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida tarbiyaning o'rni masalasi tahlil qilingan. Unda olimlar, mutafakkirlar va tadqiqotchilarning tarbiya jarayoni haqidagi qarashlari o'rganilib, ularga munosabat bildirilgan. Ta'lim jarayonida tarbiyaning mohiyati amaliy misollar asosida yoritilgan. Shuningdek, Respublikamizda ta'lim va tarbiya sohasiga berilayotgan e'tibor hamda ularni rivojlantirishga qaratilgan islohotlar tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: tarbiya, fikr, ta'lim jarayoni, maxsus ta'lim, kasbga yo'naltirish.

Abstract: This article analyzes the role of education and upbringing in specialized educational institutions. It examines the views of scholars, thinkers, and researchers on the process of upbringing and provides corresponding interpretations. The essence of upbringing within the educational process is explained through practical examples. Furthermore, the article highlights the attention given to education and upbringing in our country and the reforms aimed at their development.

Key words: upbringing, opinion, educational process, special education, career guidance.

Аннотация: В данной статье рассмотрена роль воспитания в специализированных образовательных учреждениях. Изучены взгляды учёных, мыслителей и исследователей на процесс воспитания и выражено авторское отношение к ним. Раскрыта сущность воспитания в образовательном процессе на основе практических примеров. Также проанализировано внимание, уделяемое образованию и воспитанию в Республике, и проводимые реформы, направленные на их развитие.

Ключевые слова: воспитание, мнение, образовательный процесс, специальное образование, профориентация.

KIRISH

Respublikamiz mustaqillikka erishgach, mamlakatimizda barcha sohalarda, xususan, ta'lim tizimida tub o'zgarishlar amalga oshirildi. Ayniqsa, imkoniyati cheklangan bolalarga ta'lim-tarbiya berish, ularni jamiyat hayotiga faol jalb etish, kasbga yo'naltirish va ijtimoiy moslashuvini ta'minlash masalalari davlat siyosati darajasiga ko'tarildi. Prezidentimiz ta'kidlaganidek, "Mamlakatimizning bugungi va ertangi taqdiri yosh avlodning kasbiy mahorati, intellektual saviyasi va ma'naviy salomatligiga bog'liq." Darhaqiqat, sog'lom insonlar qatori imkoniyati cheklangan fuqarolar ham jamiyatda o'z o'rnini topishga, foydali mehnat faoliyati bilan shug'ullanishga haqlidirlar.

Ayniqsa, aqliy yoki jismoniy nuqsoni bo'lgan shaxslarning jamiyatga integratsiyasi ularni kasb-hunarga yo'naltirish orqali amalga oshiriladi. Kasbga yo'naltirishning asosiy maqsadi yoshlarning o'z qiziqishlari, layoqatlari va qobiliyatlariga mos kasbni ongli ravishda tanlashiga ko'maklashishdan iboratdir. Bu jarayon shaxsning mehnat bozoriga moslashishiga, o'z imkoniyatlarini to'laqonli ro'yobga chiqarishiga xizmat qiladi. Shu boisdan, kasb tanlashda nafaqat shaxsning individual psixologik xususiyatlari, balki jamiyatning iqtisodiy ehtiyojlari, mehnat resurslari talabi ham inobatga olinadi.

Hozirgi kunda O'zbekistonda amalga oshirilayotgan "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" va boshqa islohotlar yoshlarni kasb-hunarga yo'naltirish, ularning imkoniyatlariga mos ta'lim olish tizimini takomillashtirishni nazarda tutadi. Prezidentimiz ta'kidlaganidek, "Eng muhimi, shuni anglab yetishimiz kerakki, kadrlar masalasini hal etmas ekanmiz, barcha sa'y-harakatlarimiz kutilgan natijani bermaydi. Demakki, zamonaviy ta'lim-tarbiya tizimini isloh qilish va zamon talablariga mos kadrlar tayyorlash eng ustuvor vazifamiz bo'lishi shart".

Mazkur yo'nalishda qator huquqiy asoslar yaratildi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 6-sentabrdagi PF-5812-son Farmoni asosida Toshkent, Samarqand va Farg'ona shaharlarida imkoni-

yati cheklangan shaxslar uchun ixtisoslashtirilgan kasb-hunar maktablari tashkil etildi. Shuningdek, 2019-yil 29-apreldagi PF–5712-son Farmoni bilan tasdiqlangan “O‘zbekiston Respublikasi xalq ta’limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi”da inklyuziv ta’limni rivojlantirish, alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan bolalar uchun sifatli ta’lim-tarbiya tizimini yaratish masalalari alohida qayd etilgan.

Bundan tashqari, 2020-yil 13-oktabrdagi PQ–4860-son qarori bilan “Alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan bolalarga ta’lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari” belgilab berildi. “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonunning 23-moddasida esa “jismoniy va ruhiy rivojlanishida nuqsoni bo‘lgan bolalar uchun maxsus ta’lim muassasalari tashkil etiladi” deb ko‘rsatilgan. Bu esa mamlakatimizda insonparvarlik tamoyillari asosida har bir fuqaroning ta’lim olish huquqini ta’minlash yo‘lida muhim qadamlardan biridir.

Umuman olganda, “Ta’lim to‘g‘risida”, “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi to‘g‘risida” hamda “Nogironlarni ijtimoiy himoya qilish to‘g‘risida”gi qonunlar asosida respublikamizda imkoniyati cheklangan bolalar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, ularni jamiyatga integratsiya qilish va kasbga yo‘naltirish borasida keng ko‘lamli ishlar amalga oshirilmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ixtisoslashtirilgan ta’lim muassasalarida tarbiya masalasi so‘nggi yillarda ilmiy-pedagogik tadqiqotlarda alohida e’tibor qaratilayotgan yo‘nalishlardan biridir. Chunki bunday muassasalarda nafaqat bilim berish, balki o‘quvchilarning ma’naviy-axloqiy jihatdan barkamol bo‘lib voyaga yetishlari muhim ahamiyat kasb etadi.

Pedagogika fanining klassik namoyandalari – A. Avloniy, A. Qodiriy, K. D. Ushinskiy, V. A. Suxomlinskiy, J. Dewey, J. J. Russo va boshqalar tarbiyaning jamiyat hayotidagi rolga chuqur baho berganlar. Ularning asarlarida shaxsni har tomonlama kamol toptirishda tarbiya hal qiluvchi omil sifatida e’tirof etiladi. Jumladan, A. Avloniy “Tarbiya biz uchun yo hayot – yo mamot, yo najot – yo halokat masalasidir”, deya ta’kidlab, tarbiyaning millat istiqbolidagi o‘rnini alohida ko‘rsatgan.

Mustaqillikdan so‘ng respublikamizda ixtisoslashtirilgan ta’lim, xususan imkoniyati cheklangan bolalar ta’limi davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylandi. Bu borada “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun, “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”, “Nogironlarni ijtimoiy himoya qilish to‘g‘risida”gi Qonun, shuningdek, Prezident Farmonlari va Qarorlari (PF–5812, PQ–4860, PF–5712 va boshqalar) muhim huquqiy asos bo‘lib xizmat qilmoqda.

Zamonaviy tadqiqotchilar – M. Qodirova, D. Xolmatova, N. Norqulova, G. O‘razaliev, O. Ro‘zievalarning ilmiy ishlarida ixtisoslashtirilgan muassasalarda tarbiya jarayonini tashkil etish, o‘quvchilarda mehnatsevarlik, mustaqillik, jamoada ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish, kasb-hunarga yo‘naltirish muammolari chuqur o‘rganilgan.

Xususan, D. Xolmatovanning “Imkoniyati cheklangan bolalarda ijtimoiy moslashuv jarayonida tarbiyaning o‘rni” nomli ishida bunday bolalarni jamiyat hayotiga faol jalb etish, ularni kasbiy va ma’naviy tayyorlashda tarbiyaviy yondashuvning ahamiyati yoritilgan.

UNESCO, UNICEF hamda Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (WHO) tomonidan chop etilgan xalqaro hisobotlarda esa inklyuziv ta’lim tizimining rivojlanishi va unda tarbiyaviy qadriyatlarining shakllanishi global darajadagi dolzarb masala sifatida qayd etilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tarbiya – bu shaxs rivojlanishiga turli vositalar va omillar orqali ongli tarzda ta’sir etish jarayonidir. Inson dunyoga kelar ekan, u butun hayoti davomida muayyan ta’sirlar doirasida bo‘ladi. Bu ta’sirlar tizimi shaxsni o‘rab turgan muhitni ifodalaydi. Muhit esa shaxs shakllanishiga ta’sir etuvchi eng muhim ijtimoiy omillardan biridir.

Bola shaxsining shakllanishida biologik va ijtimoiy omillar o‘zaro uyg‘unlashgan holda ishtirok etadi. Tarbiya esa ana shu jarayonning maqsadli yo‘naltirilgan, ijtimoiy-tarixiy tajribaga tayangan holda shaxsni jamiyat hayotiga tayyorlovchi faoliyat turi sifatida qaraladi.

Ta’lim va tarbiya o‘zaro uzviy bog‘liq bo‘lib, ular bir butun tizimni tashkil etadi. Maqsadga yo‘naltirilgan, tizimli yondashuvga kutilgan natijani beradi. Shu bois, tarixiy-pedagogik fikrlar orqali maxsus (ixtisoslashtirilgan) ta’lim muassasalarida tashkil etiluvchi tarbiyaviy ishlarning g‘oyaviy asoslarini aniqlash muhim ahamiyatga ega.

Qadimgi yunon mutafakkirlari bu borada qimmatli g‘oyalarni ilgari surishgan.

- Suqrotning fikricha, tarbiyaning asosiy maqsadi buyumlar tabiatini o‘rganish emas, balki insonni axloqan kamolga yetkazishdir.
- Aflotun esa tarbiyani davlat tomonidan boshqariladigan, hukmron tabaqa manfaatlariga xizmat qiluvchi ijtimoiy hodisa deb bilgan.

- Arastu tarbiyani uch yo'nalishda – jismoniy, axloqiy va aqliy tarbiya sifatida tasniflaydi. U inson faoliyatida me'yor (o'rtachilik) tamoyilini foydali deb hisoblab, aqliy tarbiyada ko'nikmalarni shakllantirishga alohida e'tibor qaratgan.
- Demokrit esa birinchi bo'lib tarbiyani tabiatga muvofiqlashtirish zarurligini ilgari surib, "Tarbiya va tabiat bir-biriga o'xshaydi" degan. U mehnatni tarbiya jarayonining ajralmas qismi deb bilgan: "Ta'lim mehnat asosida go'zal narsalarni yaratadi", deya uqtirgan.

O'zbekistonlik olim B. Ziyomuhhammadov esa ta'lim va tarbiya tarixini chuqur o'rganib, quyidagi ilmiy xulosalarni ilgari surgan:

1. Ta'lim-tarbiya masalasi xususiy ish emas, balki davlat muassasalarining asosiy faoliyat yo'nalishidir.
2. Ta'lim-tarbiya jarayonini oddiydan murakkabga tomon bosqichma-bosqich olib borish zarur.
3. Jarayon davlat mutasaddilari tomonidan tasdiqlangan dastur va reja asosida amalga oshirilishi lozim.
4. Ta'lim-tarbiya kichik o'quvchilar guruhlarida olib borilganda natijadorlik yuqori bo'ladi.
5. Qizlar va o'g'il bolalar ta'limini teng asosda olib borish maqsadga muvofiq.
6. Ta'lim-tarbiya mehnat tarbiyasi bilan uyg'un holda tashkil etilsa, samaradorlik ortadi.
7. Jismoniy va axloqiy tarbiya bilan bir qatorda nafosat (estetik) tarbiyasini ham yo'lga qo'yish zarur.

Shunday qilib, tarbiya insonni har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiluvchi, jamiyat va shaxs o'rtasidagi ijtimoiy aloqa ko'prigidir. Ayniqsa, ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida tarbiya jarayonining to'g'ri tashkil etilishi o'quvchilarning intellektual, ma'naviy va kasbiy shakllanishida hal qiluvchi omil bo'lib xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Qadimiy O'rta Osiyo olimlari ta'lim-tarbiya masalasiga chuqur yondashib, unga ilmiy, falsafiy va axloqiy jihatdan asosli ta'rif va tavsiflar berganlar. Jumladan, Abu Nasr Forobiy o'z asarlarida ta'lim va tarbiyani bir-biridan ajratib bo'lmasligini, ularni yagona jarayon sifatida olib borish zarurligini ta'kidlagan. Shu bilan birga, u inson kamolotida ta'lim va tarbiyaning har birining o'ziga xos o'rnini borligini qayd etadi. Forobiy fikricha, ta'lim-tarbiyaning bosh maqsadi – jamiyat talablariga javob bera oladigan, shu jamiyat farovonligi uchun xizmat qiladigan etuk, komil insonni shakllantirishdir.

Abu Rayhon Beruniy esa inson kamolotida uch muhim omil – irsiyat, muhit va tarbiyaning o'rnini alohida ta'kidlaydi. Uningcha, bu uchlik uyg'unlashgan taqdirdagina inson barkamol bo'lishi mumkin.

Abu Ali ibn Sino inson kamolotining birinchi va asosiy mezoni bilim ekanini ta'kidlab, bilimsiz kishilarni "johil" deb ataydi. Unga ko'ra, ilm insonni hayvonot olamidan ajratib turuvchi eng muhim fazilatdir.

Yevropa pedagogikasining asoschilaridan biri Yan Amos Komenskiy ham ta'lim-tarbiyani tabiiy jarayon sifatida talqin qilib, bolaning aqliy va jismoniy rivoji tabiatdagi o'sishga o'xshashligini, shuning uchun tarbiyada bolalarning tabiiy bilish ehtiyojlarini hisobga olish zarurligini aytgan.

Mirzo Ulug'bek o'z davrida ta'limning tabaqalashtirilgan tizimini ishlab chiqqan va ta'lim davrini sakkiz yil deb belgilagan. U har bir o'quvchining qobiliyati va imkoniyatiga mos o'qitish g'oyasini ilgari surgan.

Alisher Navoiy esa ilm-fan inson kamolotidagi beqiyos o'rnini haqida yozib, o'qitishning uzluksizligi, ilm orqali ma'naviy poklanish va ijtimoiy yuksalish g'oyasini ilgari suradi.

Beruniy axloqiy tarbiyaning mohiyatiga chuqur yondashib, yaxshilik va yomonlik, vijdon, halollik, to'g'rilik, or-nomus kabi insoniy qadriyatlarni markazga qo'yadi.

Ushbu qadimiy pedagogik qarashlar shundan dalolat beradiki, inson kamolotida ta'lim va tarbiya ajralmas bir butun jarayon bo'lib, ular shaxsning intellektual, ma'naviy va axloqiy jihatdan shakllanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Inson qaysi davlat yoki jamiyatda yashamasin, o'sha jamiyatning ijtimoiy buyurtmasida belgilangan talablarga javob bera olishi kerak. Bu talablar o'zaro bog'langan, izchil o'quv reja va dasturlar orqali, maqsadli ta'lim-tarbiya tizimida amalga oshiriladi. Tarbiya quyidagi asosiy tamoyillarga tayanadi:

- har bir bola va o'smarning betakror shaxs sifatida qadrlanishi;
- yoshlarning istak va imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishga yo'naltirish;
- milliy qadriyatlar, urf-odatlar va an'anaviy tarbiya vositalariga tayanish;
- o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida insonparvarlik, o'zaro hurmat va mehr-muhabbat muhitini yaratish.

Bugungi kunda O'zbekistonda dunyoda kam uchraydigan "milliy ta'lim modeli" muvaffaqiyatli faoliyat yuritmoqda. Bu model yettita bo'g'indan iborat uzluksiz ta'lim tizimini o'z ichiga oladi. Eng muhim jihati shundaki, har bir bola umumiy o'rta ta'lim bilan bir qatorda muayyan kasb-hunarni egallash imkoniyatiga ega bo'ladi. Natijada bitiruvchilar hayotda mustaqil yo'l topa oladigan, kasbiy malakaga, ma'naviy barkamollikka va ijtimoiy faollikka ega shaxslar sifatida voyaga yetadilar.

O'sib kelayotgan sog'lom bolalar qatori jamiyatimizda eshitish, ko'rish, harakat, aqliy yoki nutqiy faoliyatida turli muammolarga ega bo'lgan bolalar ham mavjud. Ularning ta'lim-tarbiya jarayoni bugungi kunda davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Kuchli ijtimoiy siyosatning mazmuni aynan mana shu toifa – e'tiborga muhtoj insonlarning jamiyatda o'z o'rnini topishi, sifatli ta'lim olishi va hayotda mustahkam pozitsiyaga ega bo'lishini ta'minlashdan iboratdir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Qadimiy va zamonaviy pedagogik qarashlar tahlili shuni ko'rsatadiki, ta'lim va tarbiya bir-biridan ajralmas jarayonlar bo'lib, inson kamolotida ularning o'rni beqiyosdir. Forobiy, Beruniy, Ibn Sino, Navoiy kabi allomalar ilm va tarbiyani jamiyat taraqqiyoti, axloqiy yetuklik va komil inson tarbiyasining asosi sifatida e'tirof etganlar. Ularning fikrlari zamonaviy ta'lim tizimining nazariy asosini tashkil etadi.

Bugungi kunda O'zbekistonda shakllangan milliy ta'lim modeli mazkur qadriyatlarni o'zida mujassam etib, uzluksiz ta'lim tizimi orqali har bir yoshning ijtimoiy, ma'naviy va kasbiy jihatdan yetuk shaxs bo'lib shakllanishiga zamin yaratmoqda. Ayniqsa, ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida tarbiya jarayoni nafaqat bilim berishga, balki o'quvchilarning insoniy fazilatlarini rivojlantirishga, ijtimoiy moslashuvini ta'minlashga, ularning qadr-qimmatini hurmat qilishga qaratilgan.

Shunday qilib, tarbiya – shaxsni jamiyat hayotiga tayyorlash, insoniylikni qaror toptirish va milliy qadriyatlarga sodiq, barkamol avlodni voyaga yetkazishning eng muhim omilidir. Tarbiya jarayonida insonparvarlik, milliylik, hurmat va mehr tamoyillari ustuvor o'rin tutishi zarur. Shu yondashuvgina ta'limning haqiqiy maqsadi – komil, mustaqil fikrlaydigan, faol va mas'uliyatli insonni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni. 1997
3. "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" 1997
4. Mustaqil O'zbekistonning yosh avlodni tarbiyalashda mahalla, maktab va oila hamkorligi konsepsiyasi. Toshkent. O'qituvchi. 1994.
5. Sh.M. Mirziyoyev "Buyuk kelajagimizni mard va oliyanob xalqimiz bilan quramiz" O'zbekiston 2017.
6. Ayupova M. Yu. "Logopediya" Toshkent – 2007.
7. Asmalov A.G. "Psixologiya lichnosti" M. 1990.
8. Belyakova L.L., Garkusha Ye. L., Sravnitel'noe psixolog – pedagogicheskoe issledovanie doshkl'nikov s obshim nedorazviteem rechi i normalno razvitoi rechi. M. 1991.
9. D.A. Nurkeldiyeva "Rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar diagnostikasi" Toshkent 2010-yil
10. Niyozmetova "Alohida yordamga muxtoj bolalarni axloqiy ruhda tarbiyalash" Toshkent "O'zbekiston" nashriyoti
11. N.Nurmuxammedova "Mexnat talimida oilaning axamiyati va roli" Toshkent "Umid" nashriyoti 2010-yil4.
12. Nurmuxamedova L.Sh. Oilada nogiron farzandni tarbiyalashning ilmiy-nazariy asoslari. Nomzodlik diss.avtoreferati, 2006.
13. Nurmuhamedova L.Sh. Aqliy yordamga muxtoj bo'lgan bolalar ma'naviyatini shakllantirishda oilani ta'siri. -T., 2005.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.